

UNIVERSITATEA "NICOLAE TITULESCU" –BUCUREȘTI

FACULTATEA DE DREPT

TEZA DE DOCTORAT

TEMA:

**PROTECȚIA JURIDICĂ ÎMPOTRIVA PRACTICILOR
ANTICONCURENȚIALE ALE ÎNTREPRINDERILOR**

- REZUMAT -

Conducător științific:

Prof. univ. dr. Stanciu D. Cârpenaru

Doctorand:

Eremia (Cucu) Cristina

București
2013

I. Planul tezei

CAPITOLUL I. REGIMUL JURIDIC AL CONCURENȚEI ÎN DREPTUL INTERN ȘI ÎN DREPTUL UNIUNII EUROPENE

Subcapitolul I. Concurența în economia de piață

Secțiunea I. Aspecte introductive. Libertatea concurenței în economia de piață. Noțiunea de concurență. Funcțiile concurenței.

1. Aspecte introductive
2. Libertatea concurenței în economia de piață
3. Noțiunea de concurență
4. Funcțiile concurenței

Secțiunea a II-a. Clientela: scopul final al confruntării întreprinderilor.

1. Noțiunea de clientelă
2. Felurile clientelei
3. Natura juridică și protecția drepturilor privind clientela

Secțiunea a III-a. Concurența: mijloc sau scop? Felurile concurenței.

1. Aspecte introductive
2. Concurența pură și perfectă
3. Concurența imperfectă
4. Concurența eficientă (practicabilă; "workable competition")
5. Aplicarea conceptului de concurență eficientă în dreptul Uniunii Europene
6. Monopol și monopson
7. Oligopol și oligopson

Secțiunea a IV-a. Concepte esențiale în analiza practicilor anticoncurențiale ale întreprinderilor: întreprinderea și piața relevantă.

Subsecțiunea I. Întreprinderea - subiect activ al practicilor anticoncurențiale.

1. Aspecte introductive.
2. Reglementarea noțiunii de "întreprindere" în materia concurenței.
3. Jurisprudența Uniunii Europene în materia concurenței. Note definiției ale conceptului de "întreprindere".
4. Definiția întreprinderii.
5. Determinarea sferei conceptului de "întreprindere" în dreptul român al concurenței

Subsecțiunea a II-a. Piața relevantă.

1. Aspecte introductive.
2. Noțiunea de piață relevantă.
 - 2.1. Noțiunea de "piață".
 - 2.2. Importanța determinării pieței relevante.
 - 2.3. Reglementări legale ale conceptului de "piață relevantă".
 - 2.4. Comunicarea Comisiei. Instrucțiuni privind definirea pieței relevante.
 - 2.5. Note jurisprudențiale definiției.

- 2.6. Concluzie.
3. Criterii pentru determinarea pieței relevante.
 - 3.1. Piața relevantă a produsului.
 - 3.2. Piața relevantă geografică.
 - 3.3. Eventuale alte criterii.
4. Preeminența economicului. Noua abordare în analiza pieței relevante.

Secțiunea a V-a. Concurența licită, concurența ilicită și concurența interzisă.

Subcapitolul II. Protecția concurenței.

Secțiunea I. Protecția concurenței. Protecția concurenților. Protecția pieței. Protecția consumatorilor. Aspecte generale.

1. Protecția concurenței. Aspecte generale.
2. Dreptul concurenței.
3. Protecția consumatorilor: scop declarat al reglementărilor în materie de concurență.
4. Modalități de reglementare a dispozițiilor privind protecția concurenței.

Secțiunea a II-a. Protecția împotriva restricțiilor concurenței. Privire generală.

Subsecțiunea I. Aspecte introductive.

Subsecțiunea a II-a. Reglementarea concurenței la nivelul Uniunii Europene.

1. Instituirea politicii în domeniul concurenței la nivelul Uniunii Europene. Perspectivă istorică.
2. Bazele juridice ale politicii în domeniul concurenței.

Subsecțiunea a III-a. Reglementarea restricțiilor concurenței la nivel național.

Subsecțiunea a IV-a. Mijloace de protecție împotriva restrângerilor concurenței.

1. Interdicția înțelegerilor anticoncurențiale.
2. Interzicerea abuzului de poziție dominantă
3. Controlul concentrărilor economice.
4. Controlul intervențiilor publice care pot deforma concurența între întreprinderi.
 - 4.1. Ajutorul de stat
 - 4.2. Întreprinderile publice și liberalizarea pieței.

Secțiunea a III-a. Protecția împotriva concurenței neloiale.

Subsecțiunea I. Noțiunea de concurență neloială. Reglementare.

1. Noțiune.
2. Reglementare în dreptul Uniunii Europene și în dreptul intern.
3. Regimuri juridice de reprimare a concurenței neloiale.

Subsecțiunea a II-a. Acte și fapte de concurență neloială. Prezentare generală.

Subsecțiunea a III-a. Sancționarea actelor și faptelor de concurență neloială.

1. Tipuri de răspundere.

2. Raportul de concurență – premisă obligatorie a concurenței neloiale?

CAPITOLUL II. ÎNȚELEGERILE ANTICONCURENȚIALE ÎN ACTIVITATEA ÎNTREPRINDERILOR

Subcapitolul I. Înțelegerile anticoncurențiale. Reglementare. Noțiune. Forme de exprimare.

1. Aspecte introductive
2. Reglementarea înțelegerilor anticoncurențiale
3. Noțiunea de ”înțelegere anticoncurențială”.
4. Forme de exprimare a înțelegerilor anticoncurențiale
 - 4.1. Înțelegeri anticoncurențiale orizontale/verticale.
 - 4.2. Înțelegeri anticoncurențiale exprese/tacite.
 - 4.3. Alte forme de exprimare a înțelegerilor anticoncurențiale

Subcapitolul II. Interdicția înțelegerilor anticoncurențiale.

Aspecte introductive.

Secțiunea I. Condițiile interdicției înțelegerii anticoncurențiale

Subsecțiunea I. Realizarea unei înțelegeri anticoncurențiale

1. Participanții la înțelegerea anticoncurențială.
 - 1.1. Întreprinderile – participanți la înțelegerea anticoncurențială.
 - 1.1.1. Existența a minim două întreprinderi care își coordonează comportamentul pe piață.
 - 1.1.2. Autonomia de voință a întreprinderilor participante la înțelegerea anticoncurențială.
 - 1.1.3. Irelevanța felului de participare la realizarea înțelegerii anticoncurențiale.
 - 1.1.4. Răspunderea în cazul modificării identității întreprinderii.
 - 1.2. Asociațiile de întreprinderi.
2. Delimitări conceptuale între formele de exprimare a înțelegerii anticoncurențiale
 - 2.1. ”Înțelegere între întreprinderi”
 - 2.1.1. Înțelegeri propriu-zise.
 - 2.1.2. Înțelegeri în aparență unilaterale
 - 2.1.3. Infra-acorduri, gentlemen’s agreements.
 - 2.2. ”Decizie a asociației de întreprinderi”
 - 2.3. ”Practică concertată”
 - 2.3.1. Noțiune
 - 2.3.2. Modalități de realizare
 - 2.3.3. Paralelismul comportamental în stabilirea prețurilor – dovadă a practicii concertate?
 - 2.3.4. Schimbul de informații – practică concertată?

2.3.5.Practica concertată. Necesitatea punerii în aplicare pe piață.

Subsecțiunea a II-a. Atingerea adusă concurenței.

1. Noțiune. Obiectul sau efectul anticoncurențial.
2. Teoria efectului cumulativ.
3. Principiul ” de minimis”.

Subsecțiunea a III-a. Afectarea comerțului dintre Statele Membre.

Secțiunea a II-a. Modalități ale înțelegerilor anticoncurențiale

1. Stabilirea prețurilor sau a altor condiții de tranzacționare
2. Controlul producției sau distribuției
3. Împărțirea piețelor
4. Aplicarea unor condiții inegale la prestații echivalente (discriminarea)
5. Condiționarea încheierii contractelor
6. Trucarea ofertelor în mod concertat
7. Eliminarea concurenților

Subcapitolul III. Exceptări de la principiul interzicerii înțelegerilor anticoncurențiale.

Secțiunea I. Aspecte introductive.

Secțiunea a II-a. Regimul exceptărilor individuale.

1. Perspectivă istorică.
2. Reglementare actuală.
3. Condiții de exceptare.
 - 3.1. Analiza condițiilor
 - 3.2. Reglementarea cumulativă și exhaustivă a condițiilor.
 - 3.3. Sarcina probei.

Secțiunea a III-a. Exceptările pe categorii de înțelegeri

Subsecțiunea 1. Noțiune. Reglementare. Retragera beneficiului exceptării pe categorii

Subsecțiunea a 2-a. Exceptările pe categorii de înțelegeri orizontale.

1. Aspecte introductive.
2. Înțelegerile de cercetare și dezvoltare.
3. Înțelegerile de specializare.
4. Evaluarea altor categorii de înțelegeri orizontale.
 - 4.1. Principii de evaluare.
 - 4.2. Situații particulare de înțelegeri orizontale
 - 4.2.1. Înțelegerile privind comercializarea.
 - 4.2.2. Înțelegerile de standardizare
 - 4.2.3. Condițiile-standard.

Subsecțiunea a 3-a. Exceptările pe categorii de înțelegeri verticale.

- I. Aspecte introductive.
- II. Regulamentul de exceptare pe categorii
 1. Introducere.
 2. Condiții pentru aplicarea Regulamentului de exceptare pe categorii.
 3. Retragera exceptării pe categorii.

III. Evaluarea înțelegerilor verticale. Situații particulare de înțelegeri verticale

1. Introducere
2. Criterii generale pentru evaluarea restricțiilor verticale
3. Situații particulare de înțelegeri verticale.
 - 3.1 Impunerea mărcii unice/Aprovizionarea exclusivă
 - 3.2. Distribuția exclusivă
 - 3.3. Distribuția selectivă
 - 3.4. Franciza
 - 3.5. Furnizarea exclusivă
 - 3.6. Redevențe de acces inițial
 - 3.7. Vânzarea legată

CAPITOLUL III. ABUZUL DE POZIȚIE DOMINANTĂ ÎN ACTIVITATEA ÎNTREPRINDERILOR.

Secțiunea I. Considerații generale privind abuzul de poziție dominantă. Reglementare legală. Noțiuni.

1. Aspecte introductive
2. Reglementarea legală a abuzului de poziție dominantă.
3. Noțiunea de abuz de poziție dominantă. Delimitare conceptuală. Etape în stabilirea abuzului de poziție dominantă.
 - 3.1. Identificarea subiectului activ al practicii anticoncurențiale ca fiind o întreprindere.
 - 3.2. Stabilirea pieței relevante pe care acționează întreprinderea.
 - 3.3. Întreprinderea să dețină o poziție dominantă pe piață.
 - 3.4. Caracterul semnificativ al dominației.
 - 3.5. Utilizarea poziției dominante în mod abuziv.
 - 3.6. Afectarea comerțului dintre statele membre.

Secțiunea a II-a. Poziția dominantă.

1. Noțiune.
2. Criterii de determinare a poziției dominante.
 - 2.1. Aspecte introductive.
 - 2.2. Criterii consacrate de jurisprudența europeană.
 - 2.2.1. Cota de piață a întreprinderii.
 - 2.2.2. Bariere la intrare sau la extindere/expansiune.
 - 2.3. Criterii indicate de Comisia Europeană.
 - 2.4. Criterii de dominație în dreptul românesc.

Secțiunea a III-a. Abuzul de poziție dominantă.

1. Noțiune.
2. Trăsături definitorii ale abuzului de poziție dominantă
 - 2.1. Abuzul – noțiune obiectivă.
 - 2.2. Comportamente diferite de cele care guvernează o concurență normală. Responsabilitatea specială a întreprinderii dominante.

- 2.3. Distorsionarea concurenței/blocajul anticoncurențial.
- 3. Localizarea efectelor abuzului de poziție dominantă
- 4. Modalități ale abuzului de poziție dominantă.
 - 4.1. Aspecte generale. Clasificare.
 - 4.2. Diferite modalități de abuz.
 - 4.2.1. Impunerea de prețuri inechitabile.
 - 4.2.2. Impunerea altor condiții de tranzacționare inechitabile.
 - 4.2.3. Refuzul de a trata cu anumiți furnizori ori beneficiari.
 - 4.2.3.1. Refuzul de a cumpăra de la anumiți furnizori.
 - 4.2.3.2. Refuzul de a vinde anumitor beneficiari: refuzul de a aproviziona.
 - 4.2.3.3. Refuzul de a permite accesul la anumite facilități esențiale. Teoria facilităților esențiale.
 - 4.2.4. Limitarea producției, comercializării sau dezvoltării tehnologice.
 - 4.2.5. Aplicarea unor condiții inegale la prestații echivalente (discriminarea).
 - 4.2.6. Condiționarea încheierii contractelor.
 - 4.2.7. Practicarea de prețuri excesive sau de ruinare.
 - 4.2.8. Acoperirea pierderilor din vânzarea la export prin impunerea unor prețuri interne excesive.
 - 4.2.9. Exploatarea stării de dependență.

Secțiunea a IV-a. Justificarea abuzului de poziție dominantă.

Secțiunea a V-a. Dominația colectivă.

- 1. Noțiune.
- 2. Legăturile dintre întreprinderi.
- 3. Oligopolul și dominația colectivă.
- 4. Definiția dominației colective
- 5. Abuzul de poziție dominantă colectivă

CAPITOLUL IV. SUPRAVEGHEREA CONCURENȚEI

Secțiunea I. Supravegherea concurenței. Considerații generale.

- 1. Aspecte introductive.
- 2. Reglementare la nivelul Uniunii Europene, în dreptul românesc și în alte sisteme legislative.

Secțiunea a II-a. Consiliul Concurenței.

- 1. Noțiune. Reglementare.
- 2. Organizare.
- 3. Atribuții.

Secțiunea a III-a. Comisia europeană. Cooperarea cu autoritățile de concurență și instanțele naționale.

Subsecțiunea I. Introducere. Rolul Comisiei Europene în domeniul concurenței.

- 1. Competențele de investigare ale Comisiei Europene.
- 2. Deciziile Comisiei Europene.

- 2.1. Tipuri.
- 2.2. Sancțiunile aplicate de Comisia Europeană.
- 2.3. Controlul deciziilor adoptate de Comisie.

Subsecțiunea a II-a. Cooperarea dintre Comisie și autoritățile de concurență.
Cooperarea în cadrul rețelei autorităților de concurență.

- 1. Aspecte generale.
 - 2. Principiile cooperării în cadrul rețelei autorităților de concurență.
 - 2.1. Diviziunea muncii.
 - 2.2. Aplicarea eficientă și omogenă a regulilor europene de concurență.
- Mecanisme de cooperare în scopul atribuirii cauzelor și al asistenței.

Subsecțiunea a III-a. Cooperarea dintre Comisie și instanțele naționale.

- 1. Regula convergenței.
- 2. Formele cooperării între Comisie și instanțele naționale.
 - 2.1. Asistarea instanțelor naționale de către Comisie.
 - 2.2. Obligatia instanțelor naționale de a facilita rolul Comisiei în aplicarea regulilor de concurență.

Secțiunea a IV-a. Supravegherea concurenței și practicile anticoncurențiale în contextul crizei economice.

CAPITOLUL V. REGIMUL SANȚIONATOR AL PRACTICILOR ANTICONCURENȚIALE.

Secțiunea I. Considerații generale privind regimul sancționator al practicilor anticoncurențiale.

Secțiunea a II-a. Procedura de examinare preliminară, de investigare și de luare a deciziilor de către Consiliul Concurenței.

- 1. Competențele Consiliului Concurenței.
- 2. Deciziile Consiliului Concurenței.

Secțiunea a III-a. Răspunderea civilă.

- §.1. Nulitatea înțelegerilor anticoncurențiale.
- §.2. Răspunderea pentru prejudiciul produs prin practicile anticoncurențiale.

Acțiunea în repararea daunelor produse prin practicile anticoncurențiale (acțiunea privată).

- I. Acțiunea privată în dreptul european.
 - 1. Aspecte introductive.
 - 2. Decizii ale Curții Europene de Justiție.
 - 3. Acțiuni ale Comisiei.
 - 4. Rezoluția Parlamentului European referitoare la Cartea albă.
- II. Acțiunea privată în dreptul românesc.
 - 1. Noțiune. Reglementare. Clasificare.
 - 2. Condițiile răspunderii.
 - 2.1. Fapta ilicită.
 - 2.2. Prejudiciul.
 - 2.3. Legătura de cauzalitate.
 - 2.4. Vinovăția.

3. Aspecte specifice privind acțiunea în despăgubiri.
 - 3.1. Calitatea procesuală activă.
 - 3.2. Transferul supraprețurilor (Apărarea ”passing-on”).
 - 3.3. Termene de prescripție.
 - 3.4. Interacțiunea dintre programele de clemență și acțiunile în despăgubire.

Secțiunea a IV-a. Răspunderea contravențională. Prescripția aplicării sancțiunilor contravenționale.

1. Tipuri de sancțiuni contravenționale.
2. Individualizarea sancțiunii amenzii contravenționale.
3. Constatarea contravențiilor și contestarea în justiție.
4. Prescripția aplicării sancțiunilor contravenționale.

Secțiunea a V-a. Politica de clemență.

1. Noțiune
2. Condiții generale de acordare a clemenței.
3. Modalități.
4. Confidențialitatea cererilor de clemență.

Secțiunea a VI-a. Răspunderea penală.

1. Aspecte introductive.
2. Infracțiunea de participare la înțelegeri anticoncurențiale

CAPITOLUL VI. CONCLUZII. PROPUNERI DE LEGE FERENDA.

Secțiunea I. Concluzii.

Secțiunea a II-a. Propuneri de lege ferenda.

BIBLIOGRAFIE.

II. Argument – preambul.

Prezentul ne oferă o lume globalizată, cu foarte multe oportunități economice care permit posibilitatea unui comerț liber, la dimensiuni internaționale, la care întreprinderile s-au adaptat repede, iar statele trebuie să procedeze la fel. Libertatea de a întreprinde activități economice va funcționa însă doar dacă există concurență pe piață, de esența unei economii de piață libere funcționale fiind existența unei concurențe nedistorsionate. În acest context, statele sunt obligate să aplice o politică de concurență cât mai eficientă, fiind un element de reglare a economiei de piață.

Concurența, în sens larg, există în orice societate, la nivelul tuturor relațiilor sociale, noțiunea de ”concurență” având mai multe semnificații, principalul plan în care

concurența joacă un rol esențial fiind însă cel economic, dezvoltarea activității economice depinzând în mod necesar de existența unei concurențe reale și efective între competitori.

În relațiile de piață, în confruntarea dintre competitori, concurența poate fi distorsionată sau chiar eliminată, atunci când competitorii recurg la practici anticoncurențiale sau la practici neloiale. Mediul concurențial poate fi deci afectat negativ atât la nivel macroeconomic, prin practici anticoncurențiale ale întreprinderilor, concentrarea interzisă a întreprinderilor ori prin subvențiile acordate de stat (ajutoarele de stat) doar unora dintre întreprinderi (ceea ce le creează o poziție avantajoasă față de ceilalți concurenți pe piața respectivă), care pot duce la distorsionarea ori chiar eliminarea concurenței, cât și la nivel microeconomic, prin comportamentele neloiale ale competitorilor (conduitele neonestе denaturează jocul normal al concurenței și duc la disfuncții ale pieței).

Dar ce sunt practicile anticoncurențiale?

Practicile anticoncurențiale sunt comportamente prohibite ale competitorilor pe o piață, deoarece restrâng, distorsionează sau elimină concurența. Protecția, menținerea și stimularea concurenței și a unui mediu concurențial normal, în vederea promovării intereselor consumatorilor, sunt scopuri declarate ale legislației în materie de concurență, pentru realizarea cărora este necesară instituirea unor interdicții exprese de manifestare pe piață a comportamentelor anticoncurențiale. În legislația română în vigoare, Legea concurenței nr. 21/1996, în acord cu prevederile legislative primare din dreptul Uniunii Europene, reglementează două mari categorii de practici anticoncurențiale: înțelegerile anticoncurențiale, încheiate între două sau mai multe întreprinderi, în scopul de a-și coordona comportamentul pe piață și abuzul de poziție dominantă al unei întreprinderi pe o anumită piață relevantă.

Politica în domeniul concurenței a reprezentat întotdeauna o preocupare deosebită la nivelul întregii Uniuni Europene, scopul fiind acela de a institui un regim care să asigure faptul că, în cadrul pieței unice, concurența nu este distorsionată, în vederea promovării intereselor consumatorilor. Pentru realizarea scopului declarat, preocuparea a fost aceea de a institui mijloace de combatere a comportamentelor anticoncurențiale.

Dacă la nivelul Uniunii Europene dreptul concurenței are o reglementare legislativă de mai multe decenii și se bucură de o jurisprudență cristalizată și remarcabil

de stabilă a Curții de Justiție a Uniunii Europene precum și de numeroase referințe doctrinare, pe plan național situația nu este nici pe departe aceeași. O reglementare legislativă expresă a fost adoptată în anul 1996 (Legea concurenței nr. 21/1996), a cărei armonizare cu reglementările europene a fost realizată abia în ultimii ani, iar activitatea autorității naționale în materie de concurență – Consiliul Concurenței – este percepută ca intensificată abia în ultima perioadă.

Comportamentele anticoncurențiale există, evident, și pe piața românească și pot fi mult mai pregnante în perioada de criză economică actuală care se manifestă la nivel global. În acest context, în dorința menținerii pe piață, la un nivel de competitivitate cel puțin rezonabil, comportamentele anticoncurențiale ale întreprinderilor pot îmbrăca forme de natură tot mai diversă, care fac dificil de încadrat comportamentul respectiv în tiparele clasice.

În aceste condiții și având în vedere și împrejurarea că, la nivel național, referințele doctrinare și soluțiile jurisprudențiale sunt relativ puține, se justifică astfel motivația alegerii cercetării practicilor anticoncurențiale și, totodată, importanța temei în peisajul juridic românesc.

Titlul ales al lucrării, respectiv ”Protecția juridică împotriva practicilor anticoncurențiale ale întreprinderilor”, dorește să sublinieze, în primul rând, care anume comportamente anticoncurențiale vor constitui obiectul prezentei analize. Astfel, principalele comportamente anticoncurențiale sunt: practicile anticoncurențiale (înțelegerile anticoncurențiale; abuzul de poziție dominantă) și concentrările economice nepermise, însă obiectul prezentului demers îl va constitui doar analiza practicilor anticoncurențiale, nu și a concentrărilor economice.

În al doilea rând, titlul temei, prin utilizarea sintagmei ”ale întreprinderilor”, își propune să exprime care anume subiect activ al practicilor anticoncurențiale va constitui obiectul cercetării. Practicile anticoncurențiale pot fi săvârșite nu doar de către întreprinderi, ci și de către autoritățile și instituțiile administrației publice centrale sau locale. În prezenta lucrare va fi analizată doar întreprinderea (noțiune care în materie de concurență are un înțeles specific), ca subiect activ al practicii anticoncurențiale.

Prezenta cercetare își propune totodată și: abordarea problematicii practicilor anticoncurențiale în mod sistematic, identificând reglementarea legislativă, referințele

doctrinare și soluțiile jurisprudențiale relevante, atât la nivel național, cât și în alte sisteme legislative, și în special la nivelul Uniunii Europene; identificarea celor mai frecvente probleme ridicate în doctrină și practică; prezentarea unor soluții jurisprudențiale relevante ale Curții de Justiție a Uniunii Europene privind conceptele analizate, jurisprudență care contribuie într-o măsură decisivă la deplina lor înțelegere; identificarea dificultăților în stabilirea existenței unor practici anticoncurențiale precum și în probarea acestora; prezentarea unei practici anticoncurențiale nereglementate legislativ în mod expres, dar incidentă pe piață: dominația colectivă; analiza acțiunii private în despăgubiri ca urmare a săvârșirii practicilor anticoncurențiale.

Cuprinzând studiul legislației europene și naționale, prezentarea doctrinei relevante și a unei bogate sinteze de practică judiciară, în special a Curții de Justiție a Uniunii Europene, prezenta lucrare abordează sistematic problematica practicilor anticoncurențiale ale întreprinderilor în activitatea lor economică, în dorința de fi un instrument util în analiza respectării regulilor de concurență.

III. Structura tezei.

Teza este structurată în 6 capitole, respectiv: Capitolul I. ”Regimul juridic al concurenței în dreptul intern și în dreptul uniunii europene”; Capitolul II. ”Înțelegerile anticoncurențiale în activitatea întreprinderilor”; Capitolul III. ”Abuzul de poziție dominantă în activitatea întreprinderilor”; Capitolul IV. ”Supravegherea concurenței”; Capitolul V. ”Regimul sancționator al practicilor anticoncurențiale”; Capitolul VI. ”Concluzii. Propuneri de lege ferenda”.

Capitolul I cuprinde o privire generală asupra *regimului juridic al concurenței* în dreptul intern și în dreptul uniunii europene.

Subcapitolul I este dedicat unor aspecte generale privind concurența în economia de piață liberă.

Concurența, în sens larg, există în orice societate, la nivelul tuturor relațiilor sociale, noțiunea de ”concurență” având mai multe semnificații. Principalul plan în care concurența joacă însă un rol esențial este cel economic, dezvoltarea activității economice

depinzând în mod necesar de existența unei concurențe reale și efective între competitori. Sunt prezentate astfel în Secțiunea I atât semnificațiile noțiunii de ”concurență” (semnificația generică, cea economică și cea specifică), cât și funcțiile acesteia. Secțiunea a II-a cuprinde prezentarea noțiunii de ”clientelă”, care este scopul final al confruntării competitorilor în activitatea economică, lupta pentru câștigarea, menținerea și sporirea clientelei definind în mod esențial concurența într-o economie de piață.

Secțiunea a III-a este dedicată prezentării felurilor concurenței, de la concurența pură și perfectă la concurența imperfectă, cu sublinierea că în dreptul Uniunii Europene, în aplicarea regulilor privind concurența, Curtea de Justiție a Uniunii Europene are în vedere tipul de concurență eficientă (”workable competition”), adică un nivel de concurență necesar pentru a fi respectate exigențele fundamentale și a fi atinse obiectivele Tratatului privind Funcționarea Uniunii Europene, în special, formarea unei piețe unice realizând condițiile similare cu cele ale unei piețe interne. O prezentare generală a concurenței licite, ilicite și, respectiv, interzise, este cuprinsă în Secțiunea a V-a.

Secțiunea a IV-a este dedicată analizei a două concepte cheie care care privesc practicile anticoncurențiale - întreprinderea și piața relevantă -, concepte care vor fi utilizate apoi pe întreg parcursul cercetării.

Faptele care restrâng, împiedică sau denaturează concurența pot fi săvârșite de întreprinderi sau asociații de întreprinderi, dar și de autoritățile și instituțiile administrației publice centrale sau locale, în măsura în care acestea, prin deciziile emise sau prin reglementările adoptate, intervin în operațiuni de piață, influențând direct sau indirect concurența.

Cercetarea mea vizează doar întreprinderea ca și subiect activ al practicilor anticoncurențiale. În dreptul concurenței, noțiunea de întreprindere are o semnificație specifică, care se impune a fi deslușită. Pe de altă parte, practicile anticoncurențiale se desfășoară pe o anumită piață, care în contextul dreptului concurenței reprezintă piața relevantă. În cercetarea propusă, este astfel imperios necesară analiza a două concepte esențiale privind practicile anticoncurențiale: întreprinderea și piața relevantă.

Noțiunea de ”întreprindere” are o semnificație specifică în materia concurenței, diferită de cea din dreptul comun. În scopul determinării acestui sens propriu, am analizat conținutul reglementării legale a noțiunii (în dreptul european și în dreptul intern),

referințele doctrinare și, în egală măsură, jurisprudența instanțelor europene, pentru a identifica notele definitorii ale conceptului de ”întreprindere” în materia concurenței și a determina sfera conceptului de ”întreprindere”, urmată de o identificare a subiecților activi ai practicilor anticoncurențiale care pot fi calificați ca reprezentând o întreprindere în dreptul românesc.

Practicile anticoncurențiale se săvârșesc îndeosebi de către întreprinderi. A stabili dacă o entitate reprezintă sau nu o întreprindere în materie de concurență este un aspect crucial pentru a stabili dacă e vorba sau nu despre încălcarea regulilor concurenței.

Analiza noțiunii de ”întreprindere” este cu atât mai necesară în contextul legislativ actual. Astfel, urmare a adoptării noului Cod Civil, s-a optat pentru o concepție monistă de reglementare a raporturilor de drept privat, în conformitate cu care reglementările privitoare la relațiile comerciale au fost încorporate în Codul civil, diviziunea în raporturi civile și raporturi comerciale a fost eliminată și au fost consacrate diferențieri de regim juridic în funcție de calitatea de profesionist a celor implicați în raportul juridic obligațional. Potrivit art. 3 alin. (2) și (3) din noul Cod civil, sunt considerați profesioniști toți cei care exploatează o întreprindere; constituie exploatarea unei întreprinderi exercitarea sistematică, de către una sau mai multe persoane, a unei activități organizate ce constă în producerea, administrarea ori înstrăinarea de bunuri sau în prestarea de servicii, indiferent dacă are sau nu un scop lucrativ. Întreprinderea, în reglementarea noului Cod civil, apare astfel ca o activitate organizată.

Dimpotrivă, în dreptului concurenței, noțiunea de ”întreprindere” are o semnificație specifică. Sfera conceptului a fost stabilită prin jurisprudența Uniunii Europene, care a stabilit o semnificație extinsă a noțiunii, diferită de cea din dreptul comun. În contextul dreptului concurenței, întreprinderea reprezintă orice entitate angajată într-o activitate economică, independent de statutul său juridic și de modul în care este finanțată, cu o autonomie suficientă astfel încât să își poată determina în mod liber comportamentul pe piață. Caracterul economic al activității desfășurate este esențial pentru calificarea entității drept întreprindere, fiind considerată economică orice activitate constând în oferirea de bunuri sau de servicii pe o piață dată. Forma juridică, modul de finanțare, lipsa unui scop statutar lucrativ nu reprezintă criterii care să excludă entitatea din noțiunea de întreprindere.

”Piața” este un termen cu pronunțate rezonanțe economice; sintetic, desemnează locul în care se întâlnesc cererea cu oferta. În dreptul concurenței, noțiunea de piață are o semnificație specifică, diferită de noțiunea generală de ”piață” din dreptul comun și înseamnă ”piața relevantă”. Piața relevantă reprezintă cadrul în interiorul căruia se exercită concurența între întreprinderi și se stabilește prin suprapunerea pieței produsului peste piața geografică. Piața produsului și piața geografică sunt criteriile esențiale în determinarea pieței relevante. Din punct de vedere al pieței produsului, piața relevantă cuprinde produsele care pot fi apreciate, în mod rezonabil, suficient de substituibile între ele, în funcție de caracteristici, preț și utilizare. Piața geografică este aceea în care condițiile obiective de concurență sunt similare pentru toate întreprinderile.

Subcapitolul II cuprinde prezentarea unor aspecte generale privind *protecția concurenței*. Mediul concurențial poate fi afectat negativ atât la nivel macroeconomic, prin practicile anticoncurențiale ale întreprinderilor, concentrarea lor interzisă ori prin subvențiile acordate de stat (ajutoarele de stat) doar unora dintre ele (ceea ce le creează o poziție avantajoasă față de ceilalți concurenți pe piața respectivă), care pot duce la distorsionarea ori chiar eliminarea concurenței, cât și la nivel microeconomic, prin comportamentele neloiale ale competitorilor (conduitele neonestе denaturează jocul normal al concurenței și duc la disfuncții ale pieței).

Adevărat motor al dezvoltării activității economice, concurența normală are efecte benefice, stimulative, astfel că trebuie protejată, prin instituirea unui cadru legislativ care să asigure o dublă protecție, atât la nivel macroeconomic, cât și la nivel microeconomic.

La nivel macroeconomic, este necesară protecția pieței împotriva oricăror acte sau fapte care ar putea duce la restrângerea, distorsionarea sau chiar eliminarea concurenței. Concurența corectă, nerestricționată, este protejată nu doar la nivelul Uniunii Europene, unde a fost instituită o puternică politică în domeniul concurenței, ci reprezintă o prioritate la nivel național pentru toate statele cu economii de piață.

În România, despre o reglementare coerentă și în consens cu dispozițiile de la nivelul Uniunii Europene putem vorbi însă abia după adoptarea Legii concurenței nr. 21 din 10 aprilie 1996. Scopul ambițios al titlului legii (”leaga concurenței”), care ar lăsa să se deducă că actul normativ reglementează toate aspectele privind concurența, este

contrazis de conținutul ei: legea reglementează doar aspectele care vizează practicile anticoncurențiale și concentrările economice, reglementările fiind în consens deplin cu cele de la nivelul Uniunii Europene.

Din reglementarea pe care atât dreptul Uniunii Europene cât și legiuitorul național au înțeles să o consacre domeniului concurenței, se desprind și principalele mijloace de protecție împotriva restrângerilor care pot fi aduse concurenței: interdicția înțelegerilor anticoncurențiale între întreprinderi; interzicerea abuzului de poziție dominantă a întreprinderilor; controlul concentrărilor economice; controlul intervențiilor publice care pot deforma concurența între întreprinderi.

La nivel microeconomic, este instituită protecția concurenților, prin combaterea concurenței neloiale. Chintesența conceptuală a concurenței neloiale ține de morală. Definită legal ca orice act sau fapt contrar uzanțelor cinstite în activitatea industrială și de comercializare a produselor, de execuție a lucrărilor, precum și de efectuare a prestărilor de servicii, concurența neloială cunoaște o mare varietate de forme în care se poate manifesta, precum: confuzia, denigrarea, dezorganizarea, acapararea clientelei prin oferirea unor avantaje, practicile incorecte, publicitatea înșelătoare sau comparativă. Săvârșirea unor acte sau fapte de concurență neloială atrage răspunderea civilă, contravențională sau penală.

Conchizând, protecția concurenței vizează două mari aspecte: atât protecția pieței, la nivel macroeconomic, prin apărarea existenței concurenței, cât și protecția concurenților, prin reprimarea concurenței neloiale. Nu în ultimul rând, protecția concurenței realizează, implicit, și protecția consumatorilor.

Capitolul II cuprinde analiza înțelegerilor anticoncurențiale în activitatea întreprinderilor.

Există două tipuri principale de practici anticoncurențiale: înțelegerile anticoncurențiale, încheiate între două sau mai multe întreprinderi, în scopul de a-și coordona comportamentul pe piață și abuzul de poziție dominantă al unei întreprinderi pe o anumită piață relevantă.

În activitatea lor economică, întreprinderile încheie în mod firesc un mare număr de înțelegeri între ele, fără ca acest fapt să intre în sfera ilicitului. Sunt interzise însă acele

înțelegeri anticoncurențiale în activitatea întreprinderilor care au ca obiect sau efect împiedicarea, restrângerea sau denaturarea concurenței. Înțelegerile anticoncurențiale, adică cele care au ca obiect sau efect împiedicarea, restrângerea sau denaturarea concurenței, sunt interzise. Pentru a intra deci în sfera ilicitului concurențial, înțelegerile dintre întreprinderi trebuie să vizeze, în detrimentul concurenței libere, o coordonare a comportamentului întreprinderilor pe piață.

Legislația europeană și cea națională, fără a defini expres, interzic: înțelegerile/acordurile între întreprinderi, deciziile asociațiilor de întreprinderi și practicile concertate. Acestea reprezintă formele în care se poate exprima comportamentul anticoncurențial al întreprinderilor, interzis prin art. 101/1 TFUE, respectiv art. 5 alin. (1) din Legea nr. 21/1996 și pe care le-am desemnat printr-un concept general, cel de ”înțelegere anticoncurențială”, care include orice formă de exprimare, indiferent că este vorba despre o înțelegere/acord între întreprinderi, o decizie a asociației de întreprinderi sau o practică concertată a două sau mai multe întreprinderi.

În aceste condiții, Subcapitolul I este dedicat analizei noțiunii de ”înțelegere anticoncurențială”, pentru a se putea stabili dacă înțelegerile încheiate în activitatea întreprinderilor intră sau nu în sfera ilicitului concurențial. În acest scop, am analizat reglementarea înțelegerilor anticoncurențiale atât la nivelul Uniunii Europene, cât și la nivel național, în diferite legislații și în dreptul românesc, referințele doctrinare și jurisprudența, pentru a stabili apoi sfera noțiunii de ”înțelegere anticoncurențială” și principalele forme de manifestare ale acesteia.

Înțelegerile anticoncurențiale, adică cele care au ca obiect sau efect împiedicarea, restrângerea sau denaturarea concurenței, sunt interzise. Principiul este deci cel al interdicției înțelegerilor anticoncurențiale. În Subcapitolul II, sunt prezentate condițiile acestei interdicții și principalele modalități concrete în care se pot prezenta înțelegerile anticoncurențiale, cele mai nocive fiind cele privind fixarea prețurilor, limitarea producției ori împărțirea piețelor.

Înțelegerile anticoncurențiale sunt orice înțelegeri între două sau mai multe întreprinderi, indiferent de forma în care se exprimă, încheiate în scopul coordonării comportamentului acestora pe piață, având ca obiect sau ca efect împiedicarea, restrângerea sau denaturarea concurenței.

Formele de manifestare ale unei înțelegeri anticoncurențiale pot fi extrem de diverse, principalele moduri de exprimare a unei înțelegeri anticoncurențiale fiind: ”înțelegere între întreprinderi”; ”decizii ale asociațiilor de întreprinderi” sau ”practica concertată”.

O ”*înțelegere între întreprinderi*” reprezintă acordul de voințe dintre două sau mai multe întreprinderi, prin care acestea își coordonează comportamentul pe piață în dauna concurenței, fără a avea importanță forma acordului, natura contractului în care este inclus acordul de voințe sau validitatea contractului.

Decizia asociației de întreprinderi reprezintă orice hotărâre a organului de conducere a unei asociații de întreprinderi care are ca obiect sau ca efect restricționarea concurenței. Pentru a avea acest obiect sau efect, respectiva hotărâre trebuie să aibă puterea de a impune un anumit mod de comportament membrilor asociației în activitatea lor economică pe piață. Nu are relevanță modul în care, din punct de vedere formal, se prezintă decizia respectivă, titlul sau natura aparentă a actului fiind indiferentă.

Practica concertată este o formă de coordonare între întreprinderi a comportamentului economic al acestora pe o anumită piață, care, fără a atinge stadiul de realizare a unei înțelegeri propriu-zise, duce la dispariția sau diminuarea incertitudinilor concurenței care ar fi existat dacă întreprinderile și-ar fi stabilit în mod independent comportamentul pe piață.

Atingerea adusă concurenței. Pentru a fi interzisă, înțelegerea dintre întreprinderi trebuie să aducă o atingere concurenței, indiferent că este realizată prin obiectul sau efectul înțelegerii anticoncurențiale. Atingerea adusă concurenței prin obiectul înțelegerii intervine în cazul în care, prin însăși natura lor, înțelegerile au potențialul de a restricționa concurența. O asemenea situație există în cazul înțelegerilor orizontale, atunci când acestea au ca obiect fixarea prețurilor, împărțirea piețelor și/sau clienților, limitarea producției, iar în cazul înțelegerilor verticale, când au ca obiect impunerea prețului de revânzare sau asigurarea unei protecții teritoriale absolute. Atingerea adusă concurenței prin efectul unei înțelegeri anticoncurențiale este examinată dacă nu este constatată o restricție a concurenței prin chiar obiectul înțelegerii. Pentru ca o înțelegere să fie restrictivă de concurență prin efectele sale, ea trebuie să aducă atingere concurenței actuale sau potențiale în așa măsură încât efectele negative asupra prețurilor, producției,

inovației sau varietății ori calității bunurilor și serviciilor de pe piața relevantă pot fi prevăzute cu suficientă precizie. Regulile în materie de concurență interzic atât efectele anticoncurențiale actuale, cât și pe cele potențiale, iar atingerea adusă concurenței trebuie să fie semnificativă.

Afectarea comerțului dintre Statele Membre este o condiție care definește granițele între dreptul european și dreptul național al concurenței: dacă înțelegerea anticoncurențială este de natură să poată afecta comerțul între statele membre, se va aplica art. 101 TFUE, iar în caz contrar se va aplica dispoziția legală națională în materia concurenței. Pentru ca o înțelegere să poată afecta comerțul dintre statele membre ale Uniunii Europene trebuie să fie posibil de anticipat, cu un grad suficient de probabilitate, că ar putea avea o influență, directă sau indirectă, reală sau potențială, asupra comerțului dintre Statele membre, de așa manieră încât ar putea prejudicia realizarea scopului unei piețe unice în toate statele membre.

Deși înțelegerile anticoncurențiale sunt, în principiu, interzise, cu toate acestea pot exista și *excepții de la interdicție*, respectiv situațiile în care anumite înțelegeri dintre întreprinderi, deși sunt sau pot fi dăunătoare concurenței, nu sunt totuși interzise, deoarece se consideră că au efecte economice benefice, pozitive, care le depășesc pe cele negative. Analiza excepțiilor de la principiul interzicerii înțelegerilor anticoncurențiale este prezentată în Subcapitolul III.

Excepțiile de la interdicție pot viza atât o înțelegere anticoncurențială individuală (excepții individuale) cât și o întreagă categorie de înțelegeri anticoncurențiale (excepții de grup/pe categorii de înțelegeri).

Excepțiile pot fi *individuale*, pentru o anumită înțelegere anticoncurențială, dacă se constată că aceasta îndeplinește condițiile prevăzute în mod expres de lege: a) contribuie la îmbunătățirea producției sau distribuției de mărfuri ori la promovarea progresului tehnic sau economic asigurând, în același timp, consumatorilor un avantaj corespunzător celui realizat de părțile la respectiva înțelegere, decizie sau practică concertată; b) impun întreprinderilor în cauză doar acele restricții care sunt indispensabile pentru atingerea acestor obiective; c) nu oferă întreprinderilor posibilitatea de a elimina concurența de pe o parte substanțială a pieței produselor în cauză.

În timp, acordându-se repetat excepții unor înțelegeri anticoncurențiale și constatându-se că acestea au o serie de trăsături comune, au fost puse bazele unui sistem de *excepții de grup*, pe categorii de înțelegeri anticoncurențiale, orizontale sau verticale. Excepțiile de grup sunt reglementate legislativ, operând o prezumție legală de exceptare a respectivelor categorii de înțelegeri anticoncurențiale de la principiul interdicției.

Capitolul III cuprinde analiza celeilalte forme principale de practici anticoncurențiale, respectiv *abuzul de poziție dominantă al unei întreprinderi pe piață*. În activitatea sa economică, orice întreprindere urmărește, în mod firesc, să acapereze o parte cât mai mare din piață, pentru a-și maximiza pe cât posibil profitul. Poziția dominantă pe care o întreprindere o câștigă astfel pe o piață nu este interzisă. Interzis este numai abuzul de această poziție dominantă.

În Secțiunea I este prezentată astfel analiza noțiunii de ”abuz de poziție dominantă” al unei întreprinderi pe piață, pentru a stabili dacă diversele comportamente ale unei întreprinderi în poziție dominantă intră sau nu în sfera ilicitului concurențial.

Noțiunea de abuz de poziție dominantă este un concept obiectiv, pentru a cărui stabilire este necesară parcurgerea mai multor etape: identificarea subiectului activ al practicii anticoncurențiale ca fiind o întreprindere; stabilirea pieței relevante pe care acționează întreprinderea; întreprinderea să dețină o poziție dominantă pe piață; caracterul semnificativ al dominației: poziția dominantă să fie deținută pe piața internă sau pe o parte semnificativă a acesteia (pentru aplicarea dreptului european), respectiv pe piața românească sau pe o parte substanțială a acesteia (pentru aplicarea dreptului românesc); utilizarea poziției dominante în mod abuziv; afectarea comerțului dintre statele membre (pentru aplicarea dreptului european).

Prezentarea acestor etape este realizată în Secțiunea I. O analiză distinctă va fi acordată pentru două etape din această analiză, respectiv analiza noțiunii de ”poziție dominantă”, în Secțiunea a II-a, și apoi analiza abuzului propriu-zis, în Secțiunea a III-a.

Noțiunea de ”*poziție dominantă*” pe piață a unei întreprinderi nu este definită legislativ nici în dreptul european, nici în dreptul românesc. Sfera acestui concept a fost stabilită jurisprudențial, prin deciziile Curții de Justiție a Uniunii Europene. Potrivit unei jurisprudențe constante, poziția dominantă este o poziție de forță economică în care se

află o întreprindere, care îi permite acesteia să împiedice menținerea concurenței efective pe piața relevantă, dându-i posibilitatea să se comporte, într-o măsură apreciabilă, independent de competitorii săi, de clienți și, în cele din urmă, față de consumatori. Prin urmare, elementele dominației sunt: pe de o parte, puterea economică, iar, pe de altă parte, abilitatea unui comportament independent și liber al întreprinderii de toate presiunile concurenței

Pentru a măsura puterea de dominație, nu există un singur criteriu absolut, care să conducă în mod cert la concluzia corectă, ci este necesar să fie avute în vedere mai multe criterii, între care cota de piață deține, evident, un loc important. Deținerea unei cote de piață de minim 50% (în dreptul european), respectiv de minim 40% (în dreptul românesc) instituie o prezumție relativă a existenței poziției dominante.

Abuzul de poziție dominantă este un concept obiectiv, ce vizează comportamentele unei întreprinderi în poziție dominantă care sunt de natură să influențeze structura unei piețe unde gradul de concurență este deja redus tocmai din cauza prezenței întreprinderii respective și care, prin recurgerea la mijloace diferite de cele care guvernează o concurență normală între produse și servicii pe baza prestațiilor întreprinderilor, au ca efect crearea de obstacole în calea menținerii gradului de concurență existent încă pe piață sau în calea dezvoltării acestei concurențe.

Deși constatarea existenței unei poziții dominante nu implică în sine nicio critică față de întreprinderea în cauză, acesteia îi revine totuși, indiferent de cauzele unei asemenea poziții, o *responsabilitate specială* de a nu aduce atingere, prin comportamentul său, unei concurențe efective și nenedaturate pe piața internă. În temeiul acestei responsabilități speciale, întreprinderea în poziție dominantă trebuie să nu abuzeze de această putere. Un eventual abuz rezultă din recurgerea întreprinderii la comportamente diferite de cele care guvernează o concurență normală. Întreprinderea aflată în poziție dominantă trebuie să aibă un comportament normal, prin care să își apere propriile interese economice, dar să nu abuzeze de poziția dominantă, în detrimentul concurenței eficiente. Ori de câte ori poziția dominantă este consolidată prin mijloace care contravin concurenței prin merite se săvârșește un abuz.

Comportamentul unei întreprinderi aflate în poziție dominantă poate fi caracterizat ca abuziv dacă creează obstacole în calea menținerii gradului de concurență

existent încă pe piață sau în calea dezvoltării acestei concurențe, cu alte cuvinte, dacă distorsionează concurența, dacă împiedică existența unei concurențe eficiente.

Deoarece în practică multe întreprinderi dominante pe piață invocă diverse argumente prin care încearcă să demonstreze că, în realitate, comportamentul lor nu a fost abuziv, în secțiunea a IV-a este analizată posibilitatea unei justificări obiective a abuzului. Atât la nivel european cât și la nivel național, abuzul de poziție dominantă este interzis. Deși nu sunt reglementate legislativ excepții de la interzicerea abuzului de poziție dominantă, practica a demonstrat că, în mod frecvent, întreprinderile în discuție au invocat, în apărarea lor, diverse argumente prin care încercau să își justifice comportamentul. Se ridică, astfel, *problema justificării abuzului de poziție dominantă*. Ca urmare, instanțele europene au procedat și la analiza unor asemenea argumente, reținându-se, în esență, că, pentru a nu fi reținut un abuz de poziție dominantă, ar trebui să existe o justificare obiectivă a întreprinderii pentru comportamentul incriminat, iar acest comportament trebuie să reprezinte o ripostă proporțională la situația de pe piață și să fie apt să ducă la creșterea eficienței economice.

Reglementările legale interzic abuzul de poziție dominantă, indiferent că acesta este săvârșit de către una sau mai multe întreprinderi. În ultimul caz, este vorba despre *dominația colectivă*, noțiune care va fi analizată în secțiunea a V-a.

Abuzul de poziție dominantă poate fi săvârșit nu numai de o singură întreprindere, ci și de mai multe întreprinderi, împreună, care, astfel, au o dominație colectivă. Reglementarea legală actuală recunoaște conceptul de dominație colectivă, în condițiile în care atât art. 102 din TFUE cât și art. 6 din Legea nr. 21/1996 acceptă posibilitatea ca abuzul de poziție dominantă să se săvârșească de către mai multe întreprinderi. În egală măsură, trebuie observat însă că textele normative menționate nu precizează dacă aceste întreprinderi trebuie să aibă anumite legături între ele sau, dimpotrivă, pot fi independente. În aceste condiții, pentru a stabili dacă întreprinderile dețin, împreună, o poziție dominantă colectivă, o atenție deosebită este acordată analizei interdependenței comportamentale a întreprinderilor, atât în situația existenței unor legături între întreprinderi, cât și în cazul în care, deși întreprinderile sunt independente, acestea acționează pe o piață de oligopol.

Conchizând, dominația colectivă este poziția de forță economică pe care o au mai multe întreprinderi împreună, legate între ele prin legături structurale, juridice ori economice sau prin comportamentul interdependent specific piețelor de oligopol, poziție care le permite să împiedice menținerea concurenței efective pe piața relevantă, dându-le posibilitatea să adopte pe piață același comportament independent, într-o măsură apreciabilă, față de clienții, concurenții sau consumatorii lor.

Capitolul IV este intitulat ”*Supravegherea concurenței*”. Respectarea normelor de concurență de către întreprinderi (posibili subiecți activi ai practicilor anticoncurențiale) trebuie supravegheată, atât la nivelul Uniunii Europene, cât și la nivel național, iar încălcările regulilor de concurență se impun a fi sancționate. Supravegherea concurenței și aplicarea normelor de concurență se realizează de către trei ”actori” principali: Comisia Europeană, autoritățile naționale de concurență și instanțele naționale.

În acest capitol sunt prezentate și analizate instituțiile cu atribuții în supravegherea concurenței, atât pe plan național, cât și în alte sisteme legislative.

Tratatul privind Funcționarea Uniunii Europene instituie în competența exclusivă a Uniunii Europene stabilirea normelor privind concurența necesare funcționării pieței interne. Instituția responsabilă la nivel european de modul în care este implementată politica în domeniul concurenței este Comisia Europeană.

Deciziile adoptate de Comisie sunt supuse controlului Curții de Justiție a Uniunii Europene. Potrivit art. 256 și 263 din TFUE, deciziile Comisiei pot fi atacate la Tribunal, iar deciziile pronunțate de Tribunal pot face obiectul unui recurs la Curtea de Justiție, recurs care este însă limitat numai la chestiuni de drept.

În România, autoritatea națională de concurență este *Consiliul Concurenței*. Acesta este o autoritate administrativă autonomă în domeniul concurenței, cu personalitate juridică, având drept scop declarat protecția, menținerea și stimularea concurenței și a unui mediu concurențial normal, în vederea promovării intereselor consumatorilor. Consiliul Concurenței are, în materia supravegherii concurenței, plenitudine de competență, dintr-o dublă perspectivă: i) a protecției pieței: împotriva practicilor anticoncurențiale ale întreprinderilor, prin care acestea tind să acapareze un segment cât mai mare dintr-o anumită piață (înțelegerile anticoncurențiale care au ca

obiect sau efect împiedicarea, restrângerea sau denaturarea concurenței; abuzul de poziție dominantă pe o anumită piață); controlul concentrărilor întreprinderilor, precum și monitorizarea ajutoarelor de stat, care, de asemenea, pot distorsiona sau chiar elimina concurența pe o anumită piață; și ii) a protecției concurenților, urmărind reprimarea concurenței neloiale. Modul de organizare, principiile de funcționare și atribuțiile Consiliului Concurenței sunt prevăzute în Legea nr.21/1996 și în Regulamentul de organizare, funcționare și procedură al Consiliului Concurenței.

Consiliul Concurenței, ca autoritate națională în materie de concurență în România, este supus unei analize distincte, în Secțiunea a II-a, privind organizarea și atribuțiile sale, cu atât mai mult cu cât ultimele modificări legislative urmăresc sporirea rolului acestuia în prevenirea, dar și în sancționarea practicilor anticoncurențiale.

În Secțiunea a III-a sunt analizate reglementările din dreptul Uniunii Europene, inclusiv rolul *Comisiei Europene*, ca actor principal implicat în politica de concurență la nivelul Uniunii. În condițiile în care există un regim de competențe paralele în materie de practici anticoncurențiale, instituit prin Regulamentul nr. 1/2003, sunt prezentate aspectele privind acest regim, dar și mecanismele de cooperare pentru repartizarea cazurilor și asistență, principiile și formele prin care se realizează cooperarea între Comisie și autoritățile/instanțele naționale din domeniul concurenței, precum și cooperarea în cadrul rețelei autorităților de concurență.

În aplicarea normelor privind concurența, reglementarea europeană instituie un sistem de cooperare între Comisie și autoritățile naționale de concurență. Împreună, autoritățile naționale de concurență și Comisia Europeană formează o rețea de autorități publice care acționează în interes public și colaborează strâns pentru a proteja concurența, numită "European Competition Network" (ECN).

Regulamentul nr. 1/2003 instituie un sistem de competențe paralele în care toate autoritățile naționale de concurență au competența de a aplica articolele 101 și 102 din Tratat. Prin urmare, a fost necesară stabilirea principiilor potrivit cărora se realizează cooperarea în cadrul rețelei autorităților de concurență, respectiv: diviziunea eficientă a muncii între autoritățile de concurență, regula fiind aceea că instrumentarea unei cauze se va face de către autoritatea de concurență mai bine plasată; aplicarea eficientă și omogenă

a regulilor europene de concurență, sens în care au fost reglementate mecanisme de cooperare în scopul atribuirii cauzelor și al asistenței.

Legislația europeană instituie, totodată, și un sistem de cooperare între Comisie și instanțele naționale. Principala regulă în această cooperare este regula convergenței, care, în esență, impune judecătorului național să respecte deciziile relevante ale Comisiei. Cooperarea în discuție are două forme: asistarea instanțelor naționale de către Comisie atunci când acestea aplică regulile europene de concurență, și, totodată, obligația instanțelor naționale de a asista Comisia în îndeplinirea misiunii sale. Rolul Comisiei în asistarea instanțelor naționale este desemnat prin expresia “*amicus curiae*”, care exprimă sprijinul pe care Comisia trebuie să îl acorde acestora în instrumentarea cazurilor în care aplică regulile comunitare de concurență.

În Secțiunea a IV-a sunt prezentate câteva aspecte referitoare la supravegherea concurenței și practicile anticoncurențiale în contextul actualei crize economice generalizate.

Capitolul V cuprinde prezentarea *regimului sancționator al practicilor anticoncurențiale*. În prezentul capitol sunt prezentate principalele tipuri de răspundere care este atrasă în cazul săvârșirii unor practici anticoncurențiale, respectiv răspunderea civilă, cea contravențională și cea penală.

La nivel european, politica în materie de sancționare a încălcării regulilor de concurență pune accent în principal pe intervenția administrativă a Comisiei Europene și a autorităților naționale de concurență, sancțiunea principală prevăzută pentru săvârșirea unor practici anticoncurențiale fiind amenda contravențională, aplicată deseori într-un quantum semnificativ.

Legiuitorul român a urmat politica europeană și a instituit cu predilecție un mecanism administrativ de sancționare a practicilor anticoncurențiale, sancțiunea principală fiind amenda contravențională, aplicată de către autoritatea națională română de concurență (Consiliul Concurenței).

Secțiunea a II-a cuprinde prezentarea procedurii de examinare preliminară, de investigare și de luare a deciziilor de către Consiliul Concurenței.

În cadrul răspunderii civile, analizate în Secțiunea a III-a, sunt prezentate principalele sancțiuni: nulitatea înțelegerilor anticoncurențiale; răspunderea pentru prejudiciul produs prin practicile anticoncurențiale - acțiunea în repararea daunelor produse prin practicile anticoncurențiale (acțiunea privată).

O atenție deosebită va fi acordată acțiunii în repararea daunelor produse prin practicile anticoncurențiale, deoarece, independent de sancțiunile aplicate unei/unor întreprinderi, subzistă dreptul la acțiune al persoanelor fizice și/sau juridice pentru repararea integrală a prejudiciului cauzat lor printr-o practică anticoncurențială prohibită. Această cercetare se impune cu atât mai mult cu cât pe plan național referințele doctrinare și soluțiile jurisprudențiale în această materie sunt puține, iar o reglementare legislativă expresă a fost adoptată recent.

Aplicarea regulilor de concurență de către autoritățile naționale de concurență, prin care se sancționează încălcările regulilor de concurență, poate fi dublată astfel și de o aplicare a aceluiași reguli de către instanțele naționale în soluționarea litigiilor prin care victimele încălcărilor regulilor de concurență solicită despăgubiri pentru prejudiciile create. Marea provocare rămâne însă cuantificarea prejudiciului, evaluarea daunei produse prin practica anticoncurențială, care rămâne a fi realizată în funcție de legislația națională aplicabilă în fiecare caz în parte. În raport de legislația românească, sub acest aspect, putem conchide, cu caracter principial, următoarele: prejudiciul cert trebuie reparat în integralitate. Prin urmare, victima practicii anticoncurențiale este îndreptățită la: prejudiciul efectiv (*damnum enmergens*), profitul nerealizat (*lucrum cessans*), precum și dobânzi la acestea; cheltuielile pe care le-a făcut pentru evitarea sau limitarea prejudiciului; o reparație acordată ținând cont de împrejurări și de situația concretă a victimei, proporțională cu probabilitatea obținerii unui avantaj ori a evitării unei pagube, dacă fapta ilicită a determinat și pierderea șansei de a obține un avantaj sau de a evita o pagubă.

În cadrul răspunderii contravenționale, analizate în Secțiunea a IV-a, sunt prezentate principalele tipuri de sancțiuni contravenționale, regulile privind individualizarea sancțiunii amenzii contravenționale, regimul juridic privind constatarea contravențiilor și contestarea în justiție, precum și regimul juridic al prescripției aplicării sancțiunilor contravenționale.

În strânsă corelație cu răspunderea contravențională se impune și prezentarea politicii de clemență, care vizează acordarea unui tratament favorabil întreprinderilor care cooperează cu autoritatea de concurență pentru a descoperi practicile anticoncurențiale.

Astfel, în procedura de examinare preliminară, de investigare și de luare a deciziilor de către autoritățile de concurență a fost instituită și o politică de clemență a autorităților în materie de concurență (Comisia Europeană și autoritățile naționale de concurență), prezentată în Secțiunea a V-a, constând în tratamentul favorabil (imunitatea sau reducerea la amendă) acordat întreprinderilor participante la înțelegeri anticoncurențiale care sunt dispuse să denunțe existența acestora. Rațiunea instituirii unei politici de clemență rezultă din interesul ca întreprinderile implicate în înțelegerile anticoncurențiale (adesea dificil de descoperit și cercetat în lipsa cooperării întreprinderilor sau a persoanelor implicate în acestea), care sunt dispuse să pună capăt participării și să coopereze în ancheta autorităților de concurență, să fie recompensate, independent de restul întreprinderilor implicate în înțelegere, interesul consumatorilor în a se asigura detectarea și pedepsirea înțelegerilor secrete depășind interesul cu privire la sancționarea pecuniară a acelor întreprinderi.

În Secțiunea a VI-a este analizată răspunderea penală care poate fi incidentă în cazul săvârșirii unor practici anticoncurențiale.

Capitolul VI sumarizează concluziile desprinse din cercetare și cuprinde prezentarea unor propuneri de lege ferenda.

IV. Bibliografie

Tratate, Cursuri, Monografii.

A. Autori români.

1. Alistar, Victor; Banciu, Cristina *Dreptul concurenței. Ghid practic: jurisprudență națională și instrumente de aplicare*, București. Ed. Hamangiu, 2013.
2. Angheni, Smaranda, *Drept comercial. Profesioniștii – comercianți*, București, Ed. C.H.Beck, 2013.

3. Boroi, Gabriel; Stănciulescu, Liviu, *Instituții de drept civil în reglementarea noului Cod civil*, București, Ed. Hamangiu, 2012.
4. Butacu, Cristina, *Legislația concurenței. Comentarii și explicații*, Ed. All Beck, București, 2005.
5. Căpățînă, Octavian, *Dreptul concurenței comerciale. Concurența patologică. Monopolismul*, Ed. Lumina Lex, București, 1993
6. Căpățînă, Octavian, *Dreptul concurenței comerciale. Concurența onestă*, Editura Lumina Lex, 1994
7. Căpățînă, Octavian, *Dreptul concurenței comerciale. Partea generală*, Editura Lumina Lex, București, 1998.
8. Cărpenaru, Stanciu, *Tratat de drept comercial. Conform Noului Cod civil*, Ed. Universul Juridic, București, 2012.
9. Cărpenaru, Stanciu, *Tratat de drept comercial*, Ed. Universul Juridic, București, 2009
10. Coman, Giorgiu, *Concurența în dreptul intern și european*, Ed. Hamangiu, București, 2011
11. Cotuțiu, Aurelia; Sabău Georgeta, *Drept român și comunitar al concurenței*, Ed. C.H. Beck, București, 2008.
12. Dumitru, Maria, *Dreptul concurenței*, Institutul European, București, 2011
13. Eminescu, Yolanda, *Concurența nelegală*, Ed. Lumina Lex, București, 1993
14. Fuerea, Augustin, *Drept comunitar al afacerilor*, Ed. Universul Juridic, București, 2006.
15. Georgescu, I.L., *Drept comercial român*, vol. I, Ed. All Beck, București, 2002
16. Gheorghiu, Gh.; Niță, M., *Dreptul concurenței interne și europene*, Ed. Universul Juridic, București, 2011
17. Manolache, Octavian, “*Drept comunitar*”, ed. a IV-a, Ed. All Beck, București, 2003;

18. Manolache, Octavian, *Regimul juridic al concurenței în dreptul comunitar*, Ed. All, București, 1997
19. Mihai, Emilia, *Dreptul concurenței*, Ed. All Beck, București, 2004.
20. Mihai, Emilia, *Concurența economică. Libertate și constângere juridică*, Ed. Lumina Lex, București, 2004;
21. Mircea, Valentin, *Legislația concurenței. Comentarii și explicații*, Ed. C.H.Beck, București, 2012.
22. Moșteanu, Tatiana, *Concurența. Abordări teroretice și practice*, Ed. Economică, București, 2000.
23. Nemeș, Vasile, *Drept comercial. Conform noului Cod civil*, Ed. Hamangiu, București, 2012.
24. Nicolae, Marian, *Codex juris civilis*, Ed. Universul Juridic, București, 2012.
25. Oglindă, Bazil, *Dreptul afacerilor. Teoria generală. Contractul*”, Ed. Universul Juridic, București, 2012.
26. Piperea, Gheorghe, *Drept comercial. Întreprinderea în reglementarea Noului Cod Civil*, Ed. C. H. Beck, București, 2012.
27. Prescure Titus, *Curs de dreptul concurenței comerciale*, Ed. Rosetti, București, 2004
28. Turcu, Ion, *Tratat teoretic și practic de drept comercial*, vol. I, Ed. C.H. Beck, București, 2008

B. Autori străini.

1. Azema, Jacques, *Le droit francais de la concurrence*, Paris, 1989.
2. Brault, Dominique, *Politique et pratique du droit de la concurrence en France*, L.G.D.J., 2004
3. Bork, Robert, *The Antitrust Paradox: A policy at War with Itself*, Basic Books, 1978.
4. Cicoria, Cristiana, *Nonprofit organisations facing competition*, Ed. Peter Lang, Frankfurt, 2006.

5. Craig, Paul; Gráinne de Búrca, *Dreptul Uniunii Europene. Comentarii, jurisprudență și doctrină*, ed. 4, Ed. Hamangiu, București, 2009.
6. Decocq, André; Decocq, Georges, *Droit de la concurrence*, ediția a 4-a, L.G.D.J., 2010.
7. Graham, Cosmo, *EU and UK Competition Law*, Pearson Education Limited, United Kingdom, Harlow, Essex, 2010.
8. Guyon, Y. , *Droit des affaires*, Paris, 1990.
9. Jones, Alison; Sufrin, Brenda, *EC Competition Law, Text, Cases & Materials*, ed. 3, Oxford University Press, 2008
10. Gavalda, Christian; Parleani, Gilbert, *Droit des affaires de l'Union Européenne*, ed. 6, Litec, Paris, 2010.
11. Malaurie-Vignal, Marie, *Droit de la concurrence interne et européen*, ed. 5, Ed. Sirey, Paris, 2011.
12. Monti, Giorgio, *EC Competition Law*, Cambridge University Press, 2007
13. Nicolas-Vullierme, Laurence, *Droit de la concurrence*, ediția a 2-a, Vuibert, 2011.
14. Odudu, Okeoghene, *The Boundaries of EC Competition Law: The scope of Article 81*, Ed. Oxford University Press, 2006.
15. Riplet, G.; Roblot, R., Vogel , L., *Traite de droit commercial*, Ed. 18, L.G.D.J; Paris, 2001.
16. Tercinet, Anne, *Droit européen de la concurrence*, Ed. Gualino, Paris, 2000.
17. Vogel, Louis, *Traité de droit des affaires. Du droit commercial au droit économique*, ed. 19, L.G.D.J, Paris, 2010.
18. Wish, Richard, *Competition Law*, ed. 4, Ed. Butterworths, London, 2001.

Studii, articole.

A. Autori români.

1. Băcanu, Ion, *Libera concurență în perioada de tranziție spre economia de piață*, în Dreptul nr. 9-12/1990.
2. Biolan, Alexandru; Badea Sorin, *Analiza notiunii de piata relevanta in dreptul roman si comunitar al concurenței*, în RRDA nr.2/2004.
3. Bîrsan, Mihnea Corneliu, *L'affaire Microsoft: l'avènement d'une regle de raison dans l'analyse des ventes liées*, în Revista Română de Drept Comunitar nr. 3/2009.
4. Boroî, Gabriel; Boroî, Dana, *Considerații referitoare la acțiunea în concurență neloială*, în Juridica nr. 4/2001.
5. Bozian Lucian, *Conceptul de piață relevantă și testul monopolistului ipotetic*, în Revista Profil Concurență, nr. 1/2009.
6. Căpățînă, Octavian, *Caracteristici generale ale societăților comerciale*, în Dreptul nr. 9-12/1990.
7. Căpățînă, Octavian, *Premise juridice ale exercitării comerțului*, în RDC nr. 1/1991.
8. Căpățînă, Octavian, *Noțiunea concurenței comerciale*, în RDC nr. 1/1992.
9. Căpățînă, Octavian, *Noua reglementare antimonopolistă în dreptul concurenței*, în Dreptul nr. 7/1996.
10. Căpățînă, Octavian, *Considerații privitoare la reglementările antimonopoliste în dreptul românesc*, în RDC nr. 12/1996.
11. Căpățînă, Octavian, *Noțiunea de piata relevanta in dreptul concurenței comerciale*, în RDC nr. 4/1998.
12. Căpățînă, Octavian, *Caracteristici ale libertății de a exercita concurența comercială*, în Dreptul nr. 5/1998.
13. Cărpenaru, Stanciu, *Dreptul comercial în condițiile Noului Cod civil*, în Curierul Judiciar nr. 10/2010.
14. Crăciunescu, Dumitru-Adrian, *Reglementarea juridică și internațională a concurenței comerciale*, în RDC nr. 7-8/2002.
15. Crișan, Nicoleta; Teodorescu, Marinela, *Asociațiile profesionale în contextul dreptului concurenței*, în Revista Profil Concurență nr. 2/2006.

16. Crișan, Nicoleta, *Legea concurenței și profesiile liberale*, în Revista Profil Concurența nr. 3/2005.
17. Dinu, Raluca, *Politica în materia concurenței*, în R.D.C. nr. 1/2009.
18. Grigorescu, Cătălin, *Consecințe ale noilor reglementări în domeniul dreptului concurenței*, în RRDA nr. 2/2004.
19. Havriș, Cristina, *Evoluții recente în politica SUA în domeniul concurenței*, în Revista profil Concurența nr. 3/2009.
20. Harapcea, Georgeta, *Modificări ale Legii Concurenței*, www.juridice.ro, 13 iulie 2011.
21. Ivan-Iliescu, Ana, *Diferențieri semnificative între reglementările americane și cele comunitare în materie de concurență*, în Revista profil Concurența nr. 3/2009.
22. Lazăr, Laura, *Considerații privind conceptul de concurență și rolul acesteia în economia de piață*, în RRDA nr. 8/2011.
23. Mircea, Valentin, *Piața relevantă – câteva explicații necesare*, în RRDA nr. 7/2012.
24. Negrescu, Dragoș, *Politica de protecție a concurenței*, în RRDA nr. 7-8/2004.
25. Pătulea, Vasile, *Concurență. Acord prin care se urmărește restrângerea concurenței. Exporturi paralele. Notă la hotărârea Tribunalului de Primă Instanță din 9 iulie 2009*, în RRDA nr. 3/2011.
26. Rățoi, Alexandru, *”Înțelegerile anticoncurențiale grave (hard-core) – caracteristici și efecte juridice”*, în RRDA nr. 1/2013.
27. Sasu, Horațiu; Czika, Arpad, *Considerații în legătură cu protecția împotriva actelor anticoncurențiale – armonizarea prevederilor interne cu cele europene*, în RDC nr. 3/2009.
28. Stan, Daniel-Dumitru; Popescu, Delia, *Impactul crizei economice mondiale asupra politicii de concurență în economiile în curs de dezvoltare*, în Revista ”Concurența. Studii, cercetări și analize privind protecția concurenței economice” nr. 1/2010.

29. Ungureanu, Diana, *Dificultăți în definirea și probarea înțelegerilor anticoncurențiale în jurisprudența comunitară*, în Revista Română de Drept Comunitar nr. 2/2009.
30. Ungureanu, Diana, *Rolul judecătorului național în aplicarea articolelor 81 și 82 CE*”, în Revista Română de Drept comercial nr. 3/2009.
31. Ungureanu, Diana; *Cartea albă privind acțiunile în despăgubire pentru cazurile de încălcare a normelor CE antitrust*, www.juridice.ro, 28 ianuarie 2013.

B. Autori străini.

1. Frese, Michael J., *Aplicarea descentralizată a dreptului UE al concurenței și autonomia instituțională a statelor membre: un comentariu asupra unei cauze*, în Revista Română de Drept European nr. 1/2012.
2. Harding, Christopher, *Capturing the cartels's friend: Cartel facilitation and the idea of joint criminal enterprises*, în European Law Review nr. 2/2009.
3. Lugard, P.; Hancher, L., *Honey, I Shrunk the Article! A Critical Assesment of the Comission'Notice on Article 81(3) of the EC Treaty*, European Competition Law Review nr. 410/2004.
4. Petit, Nicolas; Neyrinck, Norman, *O examinare a implicațiilor Tratatului privind Funcționarea Uniunii Europene asupra dreptului concurenței*, în Revista Română de Drept European nr. 4/2010.
5. Wils, Wouter P.J., *Puterea de apreciere și stabilirea priorităților în executarea publică a normelor antitrust*, în special în executarea normelor UE în domeniul controlului practicilor restrictive, în Revista Română de Drept European nr. 2/2012.

Surse electronice.

1. www.curia.eu. - site-ul Curții de Justiție a Uniunii Europene
2. www.europa.eu. - site-ul oficial al Uniunii Europene unde sunt disponibile actele normative și politicile Uniunii.

3. <http://eur-lex.europa.eu/>. – site-ul unde pot fi consultate actele publicate în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene.
4. www.oecd.org. – site-ul Organizației de Cooperare și Dezvoltare Economică
5. <http://ec.europa.eu/competition/antitrust/legislation/legislation.html>. - site-ul Directoratului General de Concurență din cadrul Comisiei Europene
6. www.competition.ro. sau www.consiliulconcurentei.ro. – site-ul Consiliului Concurenței din România;
7. <http://www.justice.gov/atr/> - site-ul Direcției Antitrust a Departamentului american de Justiție
8. <http://www.agcm.it/> -site-ul L’Autorità Garante della Concorrenza e del Mercato, autoritatea națională de concurență italiană;
9. www.senato.it. - site-ul Parlamentului italian, unde pot fi consultate actele normative;
10. www.parliament.bg - site-ul Parlamentului bulgar;
11. <http://www.cpc.bg>. - site-ul autorității naționale bulgare de protecție a concurenței, Comisia pentru protecția concurenței.
12. <http://www.mkogy.hu> - site-ul Parlamentului ungar;
13. <http://www.gvh.hu/gvh/alpha>, site-ul autorității naționale ungare de protecție a concurenței
14. <http://www.konkuren.lt>. - site-ul Consiliului Concurenței, autoritatea națională de concurență lituaniană;
15. <http://www.kp.gov.lv> - site-ul Consiliului Concurenței, autoritatea națională de concurență letoniană;
16. <http://www.cncompetencia.es>. - site-ul Comisiei Naționale de Concurență, autoritatea națională de concurență spaniolă;
17. <http://noticias.juridicas.com> – site de legislație spaniolă;
18. <http://www.bundeskartellamt.de/> - site-ul autorității germane de concurență, Bundeskartellamt;
19. <http://www.autoritedelaconurrence.fr/> - site-ul autorității franceze de concurență, L’Autorité de la concurrence;

20. <http://www.competition-commission.org.uk/> - site-ul autorității de concurență din United Kingdom;
21. <http://www.konkurransetilsynet.no/en/>, site-ul Konkurransetilsynet, autoritatea națională de concurență norvegiană.
22. <http://www.nma.nl/en/default.aspx>, site-ul Nederlandse Mededingingsautoriteit, autoritatea națională de concurență olandeză.
23. <http://www.weko.admin.ch/index.html?lang=fr>, site-ul Comisiei de Concurență, autoritatea națională de concurență elvețiană.
24. <http://www.kkv.se/>, site-ul Konkurrensverket, autoritatea națională de concurență suedeză.
25. www.juridice.ro, site românesc de informații și opinii juridice.
26. www.jurisprudenta.org. – site al Consiliului Superior al Magistraturii pe care este disponibilă jurisprudență românească – JURINDEX.

Jurisprudență.

A. Jurisprudență europeană.

1. Cauza Mannesman, C-19/61, hotărârea din 13.07.1962.
2. Cauza Consten et Grunding, C-56/64.
3. Cauza Société Technique Minière, C-56/65.
4. Cauza Völk, C-5/69.
5. Cauza Cartelul Chinei, C- 41, 44 și 45/69.
6. Cauza Imperial Chemical Industries vs. Comisia (ICI), C-48/69, (Dyestuffs),
decizia CJCE din 14 iulie 1972.
7. Cauza Béguelin, C-22/71.
8. Decizia Comisiei din 23.12.1972, Cauza Pittsburg Corning Europe.
9. Cauza Continental Can, C- 6/72, hotărârea din 21.02.1973.
10. Cauza Vereeniging van Cementhandelaren vs. Comisia, C-8/72, hotărârea Curții din
17 octombrie 1972.
11. Cauza Commercial Solvents vs. Comisia, C-6-7/73, hotărârea din 6 martie 1974.
12. Cauza Suiker Unie, Cauzele conexe 40-48, 50, 54-56, 111, 113 și 114/73, decizia
Curții din 16 decembrie 1975.

13. C-155/73, Italia vs. Saachi.
14. Cauza Centrafarm C-15/74.
15. Decizia Comisiei din 2.12.1975 în Cauza 76/29/CEE AOIP vs. Beyrard.
16. Hotărârea Metro (I), C-26/76, hotărârea Curții din 25 octombrie 1977.
17. Cauza United Brands vs. Comisia, C-27/76, hotărârea Curții din 14 februarie 1978.
18. Cauza C-85/76, Hoffmann-La Roche, hotărârea din 13 februarie 1979.
19. Cauza 19/77, Miller
20. Cauza 77/77, Benzine en Petroleum Handelsmaatschappij BV, British Petroleum Raffinerij Nederland NV și British Petroleum Maatschappij Nederland BV vs. Comisia.
21. C-22/78, Cauza Hugin, , hotărârea Curții din 31 mai 1979.
22. Decizia Comisiei 516/78/516/CEE în Cauza Radiotelevisione Italian vs. Unitel Film und Farnesh Produktionsgesellschaft GmbH.
23. Cazurile 32/78, 36/78 - 82/78 BMW Belgia și alții vs Comisia.
24. Cauza AM&S Europe Limited, C-155/79, hotărârea din 18 mai 1982.
25. Cauza Nungesser KG și Kurt Eisele vs. Comisia, C-258/78, hotărârea Curții din 8 iunie 1982.
26. Cauzele conexate C-100-103/80, Musique Diffusion Française și alții, hotărârea Curții din 7 iunie 1983.
27. Cauza C- 172/80.
28. Cauza Van Landewyck vs. Comisia, C-218/78, decizia din 29 octombrie 1980.
29. Cauza L'Oréal vs. PVBA, C- 31/80.
30. Cauza Demo Studio Schmidt, C-210/81.
31. C-322/81, Michelin vs. Comisia, hotărârea Curții din 9 noiembrie 1983.
32. Cauzele conexate VBVB și VBBB, C-43/82 și 63/82.
33. Cauza IAZ International Belgium NV vs. Comisia, C-96/82, hotărârea Curții din 8 noiembrie 1983.
34. Cauza AEGTelefunken, C-107/82.
35. Cauza 240/82, Stichting Sigarettenindustrie.
36. Cauza 319/82, Kerpen&Kerpen.

37. Cazurile conexate Compagnie Royale Asturienne des Mines and Rhein zinc , C-29-30/83.
38. Cauzele Ford AG vs. Comisia, C- 25-26/84, decizia din 17 septembrie 1985.
39. Cauza 123/83, BNIC c. Clair.
40. Cauza Remia vs. Comisia, C-42/84.
41. Cazul 75/84 Metro vs Comisia (Metro II).
42. Cauza Pronuptia, C-161/84.
43. Cauza BNIC vs. Clair (Cognac), decizia din 3 ianuarie 1985.
44. Cauza C-45/85, Verband der Sachversicherer, decizia din 27 ianuarie 1987.
45. Cauza Ahlstrom Osakeyhtiö (Wood Pulp), nr. C-89/85.
46. Comisia vs. Italia C-118/85.
47. Cauza AKZO vs. Comisia, C-62/86, Hotărârea Curții din 3 iulie 1991.
48. Cauza Bayer vs. Société de constructions mécaniques Rennecke, C-65/86.
49. Decizia Comisiei din 23 aprilie 1986, Cauza Polypropylene.
50. Cauza Bodson vs. Pompes Funebres, C-30/87.
51. Cauza Volvo, C-238/87, hotărârea Curții din 5 octombrie 1988.
52. Cauza Sandoz Prodotti, C-277/87.
53. Cauza Petrofina vs. Comisia, T-2/89.
54. Cauza BASF vs. Comisia, T-4/89.
55. Cauza Shell International Chemical Company Ltd. Vs. Comisia, T-11/89.
56. Cauza Hilti vs. Comisia, T-30/89, Hotărârea Tribunalului din 12 decembrie 1991.
57. Cauza BPB Industries și British Gypsum, T-65/89, hotărârea Tribunalului din 1 aprilie 1993.
58. Cauza Societa Italiana Vetro vs. Comisia, T-68, 77-78/89, hotărârea Tribunalului din 10 martie 1992.
59. Cauza Trefilunion SA vs. Comisia, T-148/89.
60. Cauza Delimitis, C-234/89.
61. Cauza Hofner și Elser vs. Macroton GmbH, C-41/90.
62. Cauza Vichy vs. Comisia, T- 19/91.
63. Cauza Tetra Pak, T-83/91, hotărârea Tribunalului din 6 octombrie 1994.
64. C-159-160/91, Cauza Poucet and Pistre vs. Assurances generales de France.

65. Cauzele conexe C-241/91 și C-242/91 Radio Telefis Eireann (RTE) și Independent Television Publications (ITP) vs. Comisia (Magill).
66. Cauza Groupement d'Achat Edouard Leclerc vs. Comisia, T-19/92.
67. Cauza Comisia vs. Anic Partecipazioni, C-49/92.
68. Decizia Comisiei Europene în Cauza Quantel International, din 27 iulie 1992.
69. Cauza Hilti, C-53/92, hotărârea Curții din 2 martie 1994.
70. Cauza Parker Pen, T-77/92.
71. Cauza Huls AG vs. Comisia (Polypropylene), C-199/92.
72. Cauza C-250/92.
73. C-364/92, Cauza Sat Fluggesellschaft vs. Eurocontrol;
74. Cauza C-393/92, Almelo și alții vs. NV Energiebedrijf Ijsselmij.
75. Decizia 92/213/CEE a Comisiei Europene din 26 februarie 1992 în cauza IV/33.544 British Midland/Aer Lingus.
76. Decizia 94/19/CE a Comisiei Europene din 21 decembrie 1993 în cauza IV/34.689 Sea Containers/Stena Sealink — Interim Measures.
77. Cauza Langnese-Iglo GmbH vs. Comisia, T-7/93.
78. Cauza Schöller Lebensmittel GmbH, T-9/93.
79. Cauza Union internationale de chemin de fer, T-14/93.
80. Cauza Matra, T-17/93.
81. Cauza BMW, Bayerische Motorenwerke AG vs. ALD Autoleasing D GmbH, C-70/93
82. Cauza Hendrik Evert Dijkstra vs. Friesland Cooperatie, C-319/93.
83. Decizia Comisiei Europene din 13 apr. 1994, Stichting Certificatie Kraaverhuurbedrijf
84. Decizia Comisiei Europene din 21 februarie 1994, Cauza AIE.
85. T-229/94, cauza Deutsche Ban, hotararea din 21.10.1997.
86. C-244/94, Federation Francaise des Societes dAssurence vs. Ministeres de l'Agriculture et de la Peche.
87. Cauza Cascades vs. Comisia, T-308/94.
88. Cauza Tetra Pak vs. Comisia, C-333/94, hotărârea Curții din 14 noiembrie 1996.
89. Cauza Sarrio vs. Comisia, T-334/94.

90. Cauza Kali&Saltz, cauzele conexate C-68/94 și C-30/95, hotărârea Curții din 31 martie 1998.
91. Cauza John Deere, C-7/95.
92. Cauza Cimenteries CBR SA vs. Comisia, T-25/95.
93. C-73/95, Cauza Viho Europe BV vs. Comisia.
94. Cauza Diego Cali & Figli Sri vs. Servizi ecologici porto di Genova SpA, C-343/95, hotărârea din 18 martie 1997.
95. Cauza Bayer AG vs. Comisia, T-41/96.
96. C-55/96, Cauza Job Centre.
97. C-67/96 Albany International.
98. Cauza T-102/96, *Gencor Ltd vs. Comisia*, hotărârea Tribunalului din 25 martie 1999.
99. Cauzele conexate C-215/96 și 216/96, Bagnasco
100. Cauza Compagnie Maritime Belge Transports și alții vs. Comisia, cauzele conexate C-395/96 și C-396/96, hotărârea Curții din 16 martie 2000.
101. Cauzele conexate T-213/95 și T-18/96, SCK și FNK.
102. Cauza Javico, C-306/96.
103. Cauza Irish Sugar vs. Comisia, T-228/97, hotărârea Tribunalului din 7 octombrie 1999.
104. Cauza Oscar Bronner, C-7/97, hotărârea Curții din 26 noiembrie 1998.
105. Decizia Comisiei din 9 decembrie 1998, privind transbordorii greci.
106. Cauza Becu C-22/98, hotărârea Curții din 16 septembrie 1999.
107. Cauza Krupp Thyssen Stainless GmbH, T-45/98.
108. Decizia Comisiei Europene din 26.01.1998, Cauza Paris Bas Belgique/Paris Bas Nederland, cazul IV/M1089.
109. T-62/98, Cauza Volkswagen AG vs. Comisia.
110. Cauza Van den Bergh Foods vs. Comisia, T-65/98, hotărârea Tribunalului din 23 octombrie 2003.
111. Cauza Asia Motor, T-154/98, decizia din 26 oct. 2000.
112. C- 180-184/98, Cauza Pavlov.

113. Cauza Atlantic Container Line și alții vs. Comisia, T-191/98, T-212/98-T-214/98, Hotărârea Tribunalului din 30 septembrie 2003.
114. Cauzele conexe British Sugar ș.a., T-202/98.
115. Cauza Stora Kopparbergs Bergslags/Comisia, C-286/98, hotărârea Curții din 16 noiembrie 2000.
116. Cauza HFB și alții vs. Comisia, T-9/99, hotărârea Tribunalului din 20 martie 2002.
117. Cauza Métropole television (M6), T-112/99.
118. Cauza Shaw, T-131/99.
119. T – 319/99, Cauza Fenin vs. Comisia;
120. Decizia Comisiei în Cauza Cegetel 4, 20 mai 1999.
121. Decizia Telecom Development, 27 iulie 1999.
122. Cauza Airtours vs. Comisia, T-342/99.
123. Cauza Wouters (J.C.J. Wouters, J. W. Savelbergh și Price Waterhouse), privind Ordinul avocaților din Olanda, C- 309/99, hotărârea Curții din 19.02.2002.
124. Cauza Courage vs. Crehan C-453/99.
125. C-475/99, Cauza Ambulanz Glöckner.
126. Cauza Métropole télévision SA, T-185/00.
127. Cauza Aalborg Portland și alții vs. Comisia, C-204/00, C-205/00 , C-211/00 , C-213/00 , C-217/00 și C-219/00, hotărârea Curții din 7 ianuarie 2004.
128. Cauza CMA CGM, T-213/00.
129. C-218/00, Cauza Cisal di Battistello.
130. Cauzele conexe Bundesverband der Arzneimittel-Importeure, C-2/01 și C-3/01.
131. Cauza JCB Service vs. Comisia, T-67/01.
132. Cauza Cartelul vitaminelor, decizia Comisiei din 21.11.2001.
133. Cauza Michelin II, T-203/01, hotărârea Tribunalului din 30 septembrie 2003.
134. C-264/01, Cauza Aok Bundesverband.
135. Cauza ADM, T-329/01.
136. Cauza C-418/01 IMS Health/NDC Health.

137. Cauza UEFA C-478/2001.
138. Cauza Basf AG vs. Comisia, T-15/02.
139. Cauza Daiichi vs. Comisia, T-26/02.
140. Cauza Henbach vs. Comisia, T-64/02.
141. Cauza Westfalen Gassen vs. Comisia, T-303/02.
142. C-205/03, Hotărârea din 11 iulie 2006, FENIN vs. Comisia,;
143. Cauza Deutsche Telekom AG, T-271/03, hotărârea Tribunalului din 10 aprilie 2008.
144. Cauza British Airways, C-95/04, hotărârea Curții din 15 martie 2007.
145. Cauza AC-Treuhand AG vs. Comisia, T-99/04.
146. C-224/04, Cauza Cassa di Risparmio di Firenze SpA,;
147. T-155/04, Cauza Selex Sistemi Integrati SpA vs. Comisia, , hotărârea din 12.12.2006.
148. Cauza Microsoft, T-201/2004, hotărârea Tribunalului din 17 septembrie 2007.
149. Cauza Clearstream vs. Comisia, T-301/04.
150. Cauza Hoechst GmbH, T-161/05.
151. Decizia Comisiei din 19.01.2005.
152. Cauza C-217/05, Confederación Española de Empresarios de Estaciones de Servicio, hotărârea Curții din 14 decembrie 2006.
153. Cazul saci industriali de plastic RKW SE, JM Gesellschaft vs. Comisia, T-55/06 și T-66/06.
154. Cauza Armando Alvarez SA vs. Comisia, T-78/06, hotărârea din 16 noiembrie 2011.
155. Cauza T-185/06, hotărârea Tribunalului din 16 iunie 2011.
156. Cauzele conexe GlaxoSmithKlineServices Unlimited, C-501, 513, 515 și 519/06.
157. Cauza Club Lombard, privind înțelegerea dintre băncile austriece, în cauzele conexe C-125/07 P, C-133/07 P, C-135/07 P și C-137/07 P, hotărârea din 24 septembrie 2009.
158. Cauza France Telecom vs. Comisia, C-202/07, hotărârea Curții din 2 aprilie 2009.

159. Cauza Beef Industry Development Society și Barry Brothers, C-209/07, hotărârea Curții din 20 noiembrie 2008.
160. Cauza Akzo Nobel Chemicals Ltd, C-550/07, hotărârea Curții din 14 septembrie 2010
161. Cauza T-Mobile Netherlands, C-8/08, hotărârea Curții din 4 iunie 2009.
162. Cauza C-97/08, Cauza Akzo Nobel.
163. Cauza Knauf Gips, C-407/08, hotărârea Curții din 1 iulie 2010.
164. Cauza Vebic, C-439/08, hotărârea Curții din 7 decembrie 2010.
165. Cauza General Química vs. Comisia, C-90/09.
166. Cauza C-360/09, Cauza Pfeleiderer, hotărârea Curții din 14 iunie 2011.
167. Cauza C-375/09, hotărârea Curții din 3 mai 2011.
168. Cauza C-17/10, hotărârea Curții din 14 februarie 2010.
169. Cauza C-209/10, hotărârea Curții din 27 martie 2012.
170. Cauza C-264/11, hotărârea Curții din 19 iulie 2012.
171. C-290/11, hotărârea Curții din 3 mai 2012.

B. Decizii ale Consiliului Concurenței.

1. Decizia Consiliului Concurenței nr. 24 din 5 mai 1998.
2. Decizia Consiliului Concurenței nr. 66 din 28 iulie 1998.
3. Decizia Consiliului Concurenței nr. 127 din 17 decembrie 1998.
4. Decizia nr.27/11.03.1999.
5. Decizia Consiliului Concurenței. nr. 197 din 17 septembrie 1999.
6. Decizia Consiliului Concurenței nr. 247 din 29 octombrie 1999, Cauza SC Registrul Independent al Acționarilor Regisco.
7. Decizia Consiliului Concurenței nr.221/8.05.2000.
8. Decizia Consiliului Concurenței nr.83/6.03.2000.
9. Decizia Consiliului Concurenței nr.314/1.08.2002.
10. Decizia Consiliului Concurenței nr.386/23.11.2002.
11. Decizia Consiliului Concurenței nr.293/27.06.2003.
12. Decizia nr.364/5.08.2003.
13. Decizia Consiliului Concurenței nr. 19 din 26.03.2008.

14. Decizia Consiliului Concurenței nr. 35/2009.
15. Decizia Consiliului Concurenței nr. 62 din 7 decembrie 2009.
16. Decizia Consiliului Concurenței nr. 63 din 07.12.2009.
17. Decizia Consiliului Concurenței nr. 24 din 17 iunie 2010.
18. Decizia Consiliului Concurenței nr. 39 din 07.09.2010.
19. Decizia Consiliului Concurenței nr. 47 din 02.11.2010 CECCAR
20. Decizia Consiliului Concurenței nr. 49 din 18 noiembrie 2010.
21. Decizia Consiliului Concurenței nr. 52 din 16 decembrie 2010, Cauza Poșta Română,
22. Decizia Consiliului Concurenței nr. 55 din 22 decembrie 2010, Cauza Cost SA,
23. Decizia Consiliului Concurenței nr. 60 din 29 decembrie 2010.
24. Decizia Consiliului Concurenței nr. 61 din 29 decembrie 2010.
25. Decizia Consiliului Concurenței nr. 1 din 14 februarie 2011, Cauza Vodafone.
26. Decizia Consiliului Concurenței nr. 2 din 14 februarie 2011, Cauza Orange.
27. Decizia Consiliului Concurenței nr. 13 din 19 aprilie 2011 de acceptare a angajamentelor asumate de Federația Română de Fotbal și Liga Profesionistă de Fotbal.
28. Decizia Consiliului Concurenței nr. 18 din 31 mai 2011.
29. Decizia Consiliului Concurenței nr. 50 din 7 octombrie 2011.
30. Decizia Consiliului Concurenței nr. 52 din 28.10.2011, Cauza Baxter AG.
31. Decizia Consiliului Concurenței nr. 51 din 28.10.2011, Cauza Belupo
32. Decizia Consiliului Concurenței nr. 59 din 18 noiembrie 2011.
33. Decizia Consiliului Concurenței nr. 60 din 18 noiembrie 2011, Cauza Lafarge.
34. Decizia Consiliului Concurenței nr. 98 din 27.12.2011.
35. Decizia Consiliului Concurenței nr. 99 din 27 decembrie 2011
36. Decizia Consiliului Concurenței nr. 31 din 22 iunie 2012, Cauza Arcelor Mittal Galați SA.